

Peter Garde:

Stephan Hurwitz: Professor – Kriminalist – Ombudsmand

Aarhus Universitetsforlag, 2018 (674 sider, heraf godt 45 sider registre mv.) ISBN 978 87 71249552

Forfatteren er tidligere vicepolitimester og kriminaldommer og har været pensioneret i 10 år. Han har et omfattende forfatterskab og er kendt som en særdeles kyndig strafferetsskribent. Som nogle af tidsskriftets læsere vil vide, har han også i mange år været aktiv i nordiske strafferetskredse. Han har valgt at skrive en biografi om Hurwitz, som efter en fornem karriere som professor i strafferet og proces på Københavns Universitet blev Danmarks første ombudsmand. Han var også en af pionererne i indførelsen af kriminologien på de nordiske universiteter.

Bogen om Hurwitz er særdeles smuk. Jeg mindes ikke at have haft en bog med et kønnere omslag og en finere opsætning af de enkelte sider. Den eneste mangel er, at en af bogens første sider indeholder et foto af Hurwitz' våbenskjold uden angivelse af, at det er hans våbenskjold, som hænger på Frederiksborg slot. Først på side 598 oplyses, at det er Hurwitz' våbenskjold i forbindelse med hans udnævnelse til storkorsridder i 1970. Til våbenskjoldet valgte Hurwitz sit motto: Respekt for mennesket. Der er ikke tvivl om, at dette motto har været en ledestjerne for Hurwitz i hele hans juridiske karriere og også var ledestjernen for hans arbejde som ombudsmand.

Forfatteren begrundet sit emnevalg med, at der foreligger en række biografier over de andre af Danmarks største juridiske forfattere, og at Hurwitz hører til i dette selskab. Heri har han givetvis ret. Hurwitz har både som kriminalist og som Danmarks første ombudsmand været en af de mest betydningsfulde universitetsjurister i det 20. århundrede. Om NTfK oplyses side 369, at det fik sit nuværende navn i 1949, hvor Hurwitz samtidig blev hovedredaktør.

Forfatterens grundkilde til bogen har ud over Hurwitz' offentliggjorte arbejder været 19 store papkasser med det materiale, som Hurwitz selv havde gemt, og som af hans enke blev overgivet til Rigsarkivet. Forfatteren bemærker, at Hurwitz aldrig smed et stykke papir væk, men gemte det hele. Styrken er naturligvis, at fremstillingen på denne måde får en betydelig autenticitet. Bogen indeholder et udførligt register over materialet i kasserne, bibliografi over alle Hurwitz' værker, de betænkninger, som han har været med til at udarbejde, og de kilder som forfatteren i øvrigt har anvendt. Forfatterens gengivelse af dette omfattende arbejde er ganske enkelt imponerende. Både arbejdsmæssigt og indholdsmæssigt. Læseren

er ikke i tvivl om, at forfatteren har den juridiske kompetence til at analysere materialet og en ubetinget vilje til at afklare alle de tvivlsspørgsmål, som det efterlader.

De efter min opfattelse mest spændende afsnit er de sidste tre kapitler s. 447-628 om Hurwitz' indsats som ombudsmand. Behandlingen appellerer måske mere til forvaltningsretsfolk end kriminalister, men er spændende, fordi den danske ombudsmandsmodel har fået betydning i mange andre lande. Og fordi Hurwitz som den første i embedet var den, der lagde grundstenene til det nuværende system, som alle jurister herhjemme vist er enige om at betragte som en betydelig landvinding for menigmands muligheder for at få retfærdighed i sine konflikter med administrationen. Side 626-628 giver forfatteren en meget fin og klar karakteristik af Hurwitz' indsats som ombudsmand. Men forinden har læseren fået en meget grundig gennemgang af udvalgte sager fra årsberetningerne fra hele embedsperioden. Man kan diskutere, hvor mange detaljer læserne skal have fra de enkelte sager. Det kan undertiden som læser være svært at finde billedet af Hurwitz, når man er nødt til at koncentrere sig om detaljerne i så mange sager. Forfatteren er så anerkendt både for sin grundighed og juridiske kunnen, at det havde været tilstrækkeligt med færre sager og mere af forfatterens generelle bedømmelser af håndteringen af sagerne. Når man har læst alle siderne, kan man til gengæld ikke være i tvivl om, at forfatteren har ret i sin bedømmelse af, hvor fortrinligt Hurwitz fik lagt mønsteret for ombudsmandens virke og fik skabt berettiget respekt hos myndighederne og tillid hos befolkningen til institutionen.

Af særlig interesse for læserne af NTFK er den omfattende gennemgang af Hurwitz' strafferetlige, straffeprocessuelle og kriminologiske arbejder, men læseren får også et fyldigt referat af 13 radioforedrag, som Hurwitz afholdt i Danmarks Radio. Side 148-158 gennemgås hans lærebog i strafferetspleje med forfatterens bemærkninger.

Det mest spændende afsnit er nok s. 164-323 om perioden 1940-1947, om Hurwitz' flugt som jøde til Sverige under besættelsen og hans arbejde med og indflydelse på den straffelovgivning, som skulle anvendes til retsopgøret efter besættelsen. Hovedproblemet var naturligvis, om man skulle anvende den gældende straffelovgivning eller vedtage en ny, som så skulle have tilbagevirkende kraft. Allerede under sit eksil i Sverige havde Hurwitz i Svensk Juristtidning 1944 side 833-852 skrevet artiklen: Om strafforfølgning efter okkupationen. Hurwitz argumenterede her for, at man skulle vælge en tilbagevirkende straffelovgivning. Det skulle selvfølgelig begrundes med henvisning til befolkningens retsfølelse. Rigsdagen vedtog efter besættelsen en tilbagevirkende straffelovgivning. Forfatteren er enig i, at der var et behov for en vis tilbagevirkning i lovgivningen, men oply-

ser helt loyalt om de kollegaer, som var imod tilbagevirkningen. Side 625 anføres dog: »Livet igennem forsvarede han dog retsopgøret mod dets mest hidsige kritikere.« Den enkeltes holdning kan måske afhænge af alderen, sådan forstået, at de, der havde oplevet besættelsen, var mere tilbøjelig til at acceptere tilbagevirkningen, hvorimod vi andre lettere kan være kritiske. Jeg synes ikke, at artiklen i Svensk Juristtidning hører til de mest sobre i forfatterskabet. Nærmere begrundelse i min lærebog *Strafferet 1, Ansvar*, 4. udg. S. 290 ff.

Bogen angiver sig som en biografi over Hurwitz. På bagsiden oplyses, at det er en »juridisk biografi om Hurwitz og det samfund han levede i«. Den sidste tilføjelse harmonerer med, at fremstillingen nogle steder er meget bred. Forfatteren har mange steder givet en beskrivelse ikke blot af Hurwitz' opfattelse, men også andres arbejder og af de faktiske forhold. Han har som nævnt haft et omfattende autentisk materiale fra Hurwitz-kasserne. Mange steder har det fristet forfatteren til at komme med – efter min opfattelse – alt for detaljerede oplysninger, f.eks. side 576, at Hurwitz og hans hustru under en forestilling i Det kgl. Teater i anledning af en af prinsessernes forestående bryllup sad på første parket, 2. række nr. 3 og 4. Det kan nok have en vis mening at fortælle om Hurwitz' gode forhold til kongehuset, men en del af dette må tilhøre privatlivet, og detaljerne om siddeplads er – efter min opfattelse – irrelevante. Tilsvarende når det s. 557 oplyses, at Hurwitz' bil med angivelse af mærke og registreringsnr. blev brugsstjålet den 26. oktober 1966. I en senere bilhandel indgik den med en værdi af 4.000 kr. Forfatteren kan hævde, at Hurwitz har gemt disse og mange tilsvarende oplysninger, og at hustruen har givet dem til Rigsarkivet. Men det ændrer ikke min opfattelse af, at det er oplysninger, som er både private og irrelevante, og at bogen havde været bedre uden sådanne oplysninger, men sammenfattende kan bogen klart anbefales til den, som virkelig ønsker en meget grundig gennemgang af hele Hurwitz' virke og en vis indsigt i hans privatliv. Andre vil i kraft af indholdsfortegnelsen og registrene kunne få glæde af bogen til opslag om mange forskellige juridiske emner med fine juridiske analyser.

Gorm Toftegaard Nielsen

Professor emeritus, Aarhus Universitet